

רע"פ 5877/99

רע"פ 5962/02

רע"פ 6288/02

ע"פ 6309/03

ע"פ 6333/03

ע"פ 6334/03

בפני :
כבוד השופט מ' חשין
כבוד השופט א' ריבלין
כבוד השופט א' א' לוי

המבקש ברע"פ 5877/99 : חיים יאנוס

נ ג ד

המשיבות ברע"פ 5877/99 :
1. מדינת ישראל
2. פלונית
3. פלונית
4. פלונית
5. פלונית

המבקשות ברע"פ 5962/02 :
1. פלונית
2. פלונית
3. פלונית

נ ג ד

המשיבים ברע"פ 5962/02 :
1. סוהיל מרגייה
2. מדינת ישראל

המבקשת ברע"פ 6288/02 : מדינת ישראל

נ ג ד

המשיבים ברע"פ 6288/02 :
1. סוהיל מרגייה
2. פלונית
3. פלונית
4. פלונית

המערערת בע"פ 6309/03 : פלונית

נ ג ד

1. חיים יאנוס : 6309/03
 2. מדינת ישראל
 3. פלונית
 4. פלונית
 5. פלונית

המערערת בע"פ 6333/03 : מדינת ישראל

נ ג ד

1. חיים יאנוס : 6333/03
 2. פלונית
 3. פלונית
 4. פלונית
 5. פלונית

המערערת בע"פ 6334/03 : פלונית

נ ג ד

1. חיים יאנוס : 6334/03
 2. מדינת ישראל
 3. פלונית
 4. פלונית
 5. פלונית

בשם המבקש ברע"פ 5877/99

עו"ד ירון ברזילי : 6309, 6333, 6334/03

בשם במשיבה ברע"פ 5877/99,

ע"פ 6334/03, 6309, ורע"פ 5962/02,

המבקשת ברע"פ 6288/02

עו"ד חובב ארצי : 6333/04

בשם המבקשות ברע"פ 5962/02

עו"ד אסף זגורי : 6288/02

עו"ד אברהם גולדהמר : 5962, 6288/02

בשם המערערת בע"פ 6309/03

והמשיבה בע"פ 6334/03, 6333	וברע"פ 5877/99:	עו"ד אורנה לין
בשם המשיבה בע"פ 6334/03, 6333, 6309	וברע"פ 5877/99:	עו"ד משה בלטר
והמשיבה בע"פ 6334/03, 6333, 6309	וברע"פ 5877/99:	עו"ד אהד מנדל
בשם המערערת בע"פ 6334/03	וברע"פ 5877/99:	עו"ד מרדכי גרון
והמשיבה בע"פ 6333/03, 6309	וברע"פ 5877/99:	

ערעורים על החלטת בית-המשפט המחוזי בנצרת בב"ש 254/99 שניתנה ביום 18.5.03 על-ידי כבוד השופטים נ' אפל-דנון, ז' הוארי ונ' מוניץ ובקשת רשות ערעור שכנגד

בקשת רשות ערעור על פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי בנצרת בע"פ 657/01 שניתן ביום 11.6.02 על-ידי כבוד השופטים ח' גלפז, נ' דנון ומ' בן-דוד

תאריך הישיבה: י"א באדר תשס"ד (4.3.04)

פסק-דין

השופט מ' חשין:

פלוני עומד לדין בעבירות מין, ובית-המשפט מצווה צו האוסר על פירסום שמותיהן של המתלוננות. לסופו של דיון מזוכה פלוני בדינו ואו-אז עותר הוא לביטולו של הצו ולפירסום שמותיהן של המתלוננות. האם ניעתר לבקשתו? זו השאלה שהוצגה לפנינו בשתי פרשות נפרדות, ובה הוטל עלינו להכריע. נפתח בתיאור של שתי הפרשות, אחת לאחת.

פרשת יאנוס

2. חיים יאנוס (יאנוס) שימש בתפקיד מזכיר מועצת הפועלים בטבריה. בשנת 1997 הוגש נגדו כתב אישום לבית-משפט השלום בטבריה, ובו יוחסו לו עבירות של

סחיטה באיומים (ארבעה אישומים), מעשים מגונים (שני אישומים), שימוש לרעה בכוח המישרה (ארבעה אישומים), הטרדת עד ואיומים. שלושה מהאישומים שיוחסו לו בכתב האישום עניינם היה בשלוש נשים שעבדו במועצת הפועלים בין השנים 1994 ו-1996, ואשר פוטרם ממקום עבודתן. אישום אחד נסב על מעשי התנכלות המיוחסים ליאנוס כלפי עובדת מועצת הפועלים עקב סירובה לקיים עימו יחסי-מין. יתר האישומים מסיבים עצמם על מעשיו של יאנוס לאחר שהעובדות התלוננו על מעשיו במשטרה. אמנה את האישומים בקצרה, אחד-לאחד.

האישום הראשון נסב על-אודות התנהגותו של יאנוס כלפי מזכירתו האישית, א'. א' החלה עובדת במועצת הפועלים בשנת 1995, ובסמוך לאחר תחילת עבודתה, כך לדבריה, החל יאנוס מחזר אחריה ומציע לקיים עימה קשר רומנטי. א' סירבה להצעותיו של יאנוס חרף הטבות שונות שהציע לה אם תיענה לו. בהמשך, במהלך שנת 1996, חזר יאנוס על הצעותיו ואף ליטף את רגלה של א' בניגוד לרצונה. לאחר סירובה החוזרים ונשנים של א', החל יאנוס מתנכל לה, העיר על עבודתה ואף איים עליה כי יפטר אותה. לפי האישום השישי, לאחר שהתלוננה א' במשטרה על-אודות מעשיו בשנת 1997, איים עליה יאנוס בצעקות: "פתחת יותר מדי את הפה שלך וזה יעלה לך ביוקר".

לפי האישום השני, עבדה ב' כמזכירתו האישית של יאנוס החל בשנת 1994. כחודשיים לאחר תחילת העסקתה החל יאנוס מדבר עם ב' על חיי המין שלה, חרף בקשתה כי יחדל מכך. כן ביקש יאנוס כי ב' תקיים עימו קשרים רומנטיים, אך היא סירבה לדבר. יאנוס לא הירפה והמשיך לשוחח עם ב' בנושא עשרות פעמים במשך מספר חודשים. במקרה אחד, כך טענה ב', החל יאנוס מעסה את צווארה, אך לבקשתה ובעקבות התנגדותה חדל מכך. באירוע אחר קירב יאנוס את פניו לפניה של ב' ואמר לה כי יכול היה לנשקה. בעקבות סירובה של ב' להיענות ליאנוס, החל יאנוס מתנכל לה, התנכלויות שהגיעו לשיא במכתב פיטורין שקיבלה. בהמשך, ובעקבות ערעורה של ב', בוטלו הפיטורין.

לפי האישום השלישי, התנהג יאנוס באופן דומה כלפי עובדת נוספת. לטענתה של ג', במהלך שתי נסיעות לפגישות עבודה לקח אותה יאנוס אל ביתו ושם הציע לה לקיים עימו יחסי מין. ג' סירבה, ואו-אז החזיר אותה יאנוס למועצת הפועלים תוך שהוא משדל אותה כי תסכים להצעתו, בין היתר, משום ש"זה יעשה לה טוב בעבודה". בעקבות סירובה החל יאנוס מתנכל ל-ג', מעיר לה ומשפיל אותה, עד שבחודש ינואר 1997 המליץ לפטרה. לפי האישום החמישי, בשנת 1997 פנתה ג' למשטרה כדי להתלונן על מעשיו של יאנוס, ויאנוס שלח בעקבותיה שני עובדים ממועצת הפועלים

כדי שיעקבו אחריה. הללו נלכדו על-ידי המשטרה כשהם מחכים ל-ג' מחוץ לתחנה, ולפי דבריהם נשלחו למשימתם על-ידי יאנוס.

המתלוננת באישום הרביעי הייתה אף היא עובדת במועצת הפועלים. לטענתה של ד', במהלך שנת 1987, ובטרם מונה לתפקידו כמזכיר המועצה, הזמינה יאנוס לביתו וביקש ממנה לקיים עימה יחסי-מין. משסירבה ד' להצעתו החל יאנוס מתנכל לה, עד שלבסוף המליץ לפטרה. ד' פוטרה אך הוחזרה לעבודתה.

יאנוס הכחיש מכל-וכל את כל אשר טענו המתלוננות כלפיו.

3. עם הגשת כתב-האישום ביקשה המדינה מבית-המשפט כי יורה על קיום הדיון בדלתיים סגורות במטרה להגן על המתלוננות. בית-המשפט (מפי סגן הנשיא נ' ממן) קבע כי נתקיימה עילה לסגירת הדלתות - הואיל וחלק מהאישומים עניינם עבירות מין - אך דחה את בקשת המדינה בקובעו כי המעשים המיוחסים ליאנוס הם "באופי כזה שהמתלוננות תוכלנה להעיד עליהם מבלי שתגרם פגיעה בצינעתן ומבלי שהמוסר הציבורי ינזק", שכן "המתלוננות סרבו להצעותיו של המשיב וממילא עדותן לא תתפרש כאילו הסכימו למעשים הללו". בה-בעת, הוסיף בית-המשפט וקבע כי "אפשר ובמהלך המשפט יתחוויר לבית המשפט שישמע את העדות או מי מהן מתקשות להעיד בנוכחות קהל בדיון פומבי", וכי "במקרה כזה עומדת לרשות בית המשפט הסמכות ... להורות על דיון בדלתיים סגורות". על-כל-פנים, בית-המשפט קבע כי אין צורך בצו איסור פירסום שכן האיסור על פירסום שמותיהן של המתלוננות נקבע בחוק גופו.

משפטו של יאנוס החל מתנהל כסדר, ובמהלך הדיונים בו הפריחו מקורביו של יאנוס הערות אל-עבר המתלוננות. הואיל וכך, הגישה המדינה בקשה לעיון חוזר בהחלטתו של בית-משפט השלום להימנע מקיום הדיון בדלתיים סגורות. בקשת המדינה נדחתה על-ידי בית-המשפט (זו הפעם, מפי השופט א' אברהם) שכן לא נמצא לו לבית-המשפט כי מאז החלטתו של סגן הנשיא ממן "השתנתה איזושהי נסיבה שיש בה כדי להצדיק שינויה של החלטתו של כב' סגן הנשיא".

4. לסופם של הליכים החליט בית-משפט השלום (מפי השופט א' אברהם) לזכות את יאנוס מכל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום. בית-המשפט לא נתן אמון בעדויותיהן של המתלוננות כולן, וקביעתו הייתה כי "המתלוננות אכן חברו יחדיו על מנת לפעול להדחתו של הנאשם לאחר שסברו כי הוא עומד מאחורי פיטוריהן", וכי כולן העידו עדויות שקר. המדינה ערערה על הזיכוי לבית-המשפט המחוזי, ובית-

המשפט המחוזי בנצרת (השופטים ס ג'ראח, מ' בן דוד ונ' אפל-דנון) החליט לדחות את הערעור, בסוברו כי אין מקום להתערב במימצאי המהימנות ובקביעות העובדה של בית-משפט השלום.

5. אחר כל אלה עתר יאנוס לבית-המשפט המחוזי לביטול צו איסור הפירסום. בתי-משפט קמא ומציעא מצאו כי המתלוננות העידו עדויות שקר, כך טען, ועל-כן אין צידוק להשאר צו האיסור על-כנו. כי יוחלט אחרת, כך הוסיף וטען, יהיה זה "כמתן פרס למתלוננות, שתחסינה [מאחורי הצו] לאחר שעשו מעשה נבלה". המדינה התנגדה לביטול הצו בטענה כי אין ליצור זיקה בין תוצאות ההליך לבין שאלת צו איסור הפירסום. כן טענה כי ביטול הצו עלול להרתיע נפגעות עבירות מין מהתלונן, משום שתחשושנה כי זהותן תפורסם אם לא יינתן אמון בגירסתן. בית-המשפט המחוזי (השופטים מ' בן דוד, ח' גלפז ונ' אפל-דנון) סבר שנכון "להשאיר בשלב זה על כנו את הצו".

6. על החלטה זו של בית-המשפט המחוזי הגיש יאנוס בקשת רשות ערעור לבית-המשפט העליון (רע"פ 5877/99), ובבקשתו חזר על טענותיו כי יש לבטל את צו איסור הפירסום. בית-המשפט העליון החליט להותיר את הבקשה תלויה ועומדת, והחזיר את הדיון לבית-המשפט המחוזי לקיום דיון בשאלת הפירסום ולמתן החלטה מנומקת.

7. בית-המשפט המחוזי נדרש לבקשה לביטולו של צו איסור הפירסום, ולאחר דיון החליט (השופטים אפל-דנון והווארי, כנגד דעתה החולקת של השופטת מוניץ) לבטל את הצו ולהתיר את פירסום שמותיהן של המתלוננות. שופטי הרוב אף סברו, כי הואיל ובית-המשפט לא הורה על סגירת הדלתות, ממילא אף לא קנה, מלכתחילה, סמכות לאסור את פירסום השמות, ומכל מקום, משנתגלה כי המתלוננות הלינו תלונות שווא, שוב אין הצדקה להמשך האיסור. משהוחלט כך, התייתר מאליו ההליך ברע"פ 5877/99.

8. בעקבות החלטתו של בית-המשפט המחוזי הגישו המדינה והמתלוננות ערעורים על החלטת בית-המשפט המחוזי כי יותר פירסום שמן של המתלוננות (ע"פ 6309/03, 6333/03 ו-6334/03). הוגשו סיכומים בכתב מטעם בעלי-הדין, ולאחר מכן הוספנו ושמענו השלמות טיעון על-פה.

9. להשלמה נוסיף, כי יאנוס הגיש עתירה לבג"ץ בעותרו כי בית-המשפט יורה לפתוח בחקירה פלילית נגד המתלוננות (בג"ץ 8179/99). עתירתו של יאנוס נדחתה

הואיל ו"העתירה איננה מגלה עילה להתערבות בית המשפט בהחלטת המשיבים. ככלל אין בית משפט זה נוטה להתערב בשיקול-דעתן של רשויות אכיפת החוק, להורות או שלא להורות על פתיחתה של חקירת משטרה, או על הגשתו של כתב אישום. המקרה שלפנינו איננו חורג מגדר כלל זה."

פרשת מרג'יה

10. בשנת 1995 הוגש נגד סוהיל מרג'יה (מרג'יה) כתב אישום לבית-משפט השלום בנצרת, ובו יוחסו לו עבירות של מעשים מגונים (שלושה אישומים) וסחיטה באיומים (שני אישומים). מרג'יה שימש כמנהל אגף הגביה של רשות השידור באיזור נצרת עילית והעמקים, והאישומים נגדו נסבו על מעשים שעשה, כדברו של כתב האישום, במהלך שנת 1994, בגופן של שלוש מתלוננות, עובדות זמניות שעסקו בתפקידי מזכירות ופקידות באגף ולסוף פוטרו מעבודתן.

לפי האישום הראשון, קיבל מרג'יה את ה' לעבודה, בשנת 1992, כמזכירה ברשות השידור, והחל בחודש ספטמבר 1994 החל מבצע מעשים מגונים בגופה. באירוע אחד, כשהשניים שהו לבדם בחדר סגור, אחז מרג'יה את המתלוננת בידה ומשך אותה אליו. המתלוננת השתחררה מאחיזתו ויצאה מהחדר. במקרה אחר קרא מרג'יה ל- ה' לחדרו, התיישב לידה והחל מלטף את רגליה. בהמשך דחף מרג'יה את ידו בין רגליה והחל מלטפן וכן ליטף את ישבנה, במטרה להגיע לאיבר מינה. ה' טוענת כי התנגדה למעשיו של מרג'יה והצליחה להימלט מן החדר. מעשים כגון אלה, כדברו של כתב האישום, חזרו ונישנו מדי כמה ימים, תוך שמרג'יה חוזר ואומר באוזני המתלוננת כי ידאג לה וכי חשוב שיש אמון ביניהם. עוד תיארה ה' אירוע שבו ניגש אליה מרג'יה, נעמד מאחוריה, חיבק אותה, הכניס ידו ללטף את חזה מתחת לחולצתה ואילו את ידו השנייה הניח בין רגליה תוך שהוא נצמד אליה ומנסה לנשקה. במהלך האירוע איים מרג'יה על ה' כי היא עלולה לאבד את עבודתה אם לא תיענה לו, באומרו כי הוא "יודע ש[היא] זקוקה לעבודה הזאת". לטענתה, מאז אותו אירוע החל מרג'יה מתנכל לה, משפיל אותה, מעיר לה ומאיים עליה כי "יתחשבן" עימה, ולא יאריך את חוזה העבודה שלה. לבסוף נסתיים חוזה העסקה של ה' והיא סיימה את עבודתה.

האישום השני נסב על יחסיו של מרג'יה עם ו'. מרג'יה קיבל את ו' לעבודה כפקידת קבלה, וכתיאור הדברים בכתב האישום, כחצי שנה לאחר קבלתה לעבודה, שעה שהשניים שהו לבדם בחדר, ניגש אליה והחל נוגע בה ומלטף את גופה מעל בגדיה. מעשים אלה חזרו על עצמם פעמים מספר בניגוד לרצונה של ו'. במקרה אחר,

הצמיד מרג'יה את ו' אל גופו וחיבק אותה. משהבהירה לו כי אין היא מעוניינת לשתף עימו פעולה, החל מרג'יה להתנהג כלפי ו' בגסות, העליבה והשפיל אותה. לבסוף פוטר ו' מעבודתה.

באישום השלישי מוזכרים מעשים שמרג'יה ביצע בגופה של ז'. ז' עבדה כפקידה ברשות השידור, ומרג'יה זימן אותה למשרדו, הודיע לה כי מרוצה הוא מעבודתה, וכי פיטר את ו' כדי שיוכל להעסיקה כעובדת קבועה. לאחר מכן קירב את גופו אל גופה, החל מלטף את ידיה, נצמד אליה וליטף אף את פלג גופה התחתון. ז' התנגדה למעשים עד שלבסוף איפשר לה מרג'יה לעזוב את החדר. באירוע אחר ביקש מרג'יה מהמתלוננת לבוא למשרדו, החדיר את ידו מתחת חולצתה ומישש את חזה. עוד ביקש מרג'יה את ז' כי תשב על ברכיו אך ז' סירבה. משסירבה איים עליה מרג'יה כי "לא תקבל חוזה". באירוע אחר שב מרג'יה ונצמד לגופה של ז', אך היא דחפה אותו מעליה. משסירבה לו, החל מרג'יה מתנכל ל-ז' בעבודתה, השפיל אותה, צעק עליה, העיר לה בגסות וכינה אותה בכינויי גנאי. גם ז' איבדה בסופו של דבר את מקום עבודתה.

כיאנוס במשפטו כן גם מרג'יה במשפטו-שלו הכחיש מכל וכל את האשמות שיוחסו לו.

11. עם הגשת כתב-האישום עמד בא-כוחו של מרג'יה על הנזק העלול להיגרם למתלוננות אם תיוודע זהותו, וביקש את בית-המשפט כי יצווה צו איסור פירסום על פרטיו-שלו ועל פרטי המתלוננות. בא-כוח המדינה הצטרף לבקשה. בית-המשפט (השופט מ' יפרח) לא מצא "עילה שתצדיק אלא איסור פרסום פרטים באשר למתלוננות", וכך ציווה. הדיון כולו התנהל בפועל בדלתיים סגורות, אך לא צווה צו המורה על סגירת דלתיים.

12. לסופם של הדיונים זיכה בית-משפט השלום את מרג'יה מן האשמות שיוחסו לו. בית-המשפט (מפי השופטת ד' מויאל) לא נתן אמון בעדויותיהן של המתלוננות, בקובעו כי "הן העידו באופן מלאכותי, תיאור המעשים המגונים היה פלאקטי ובלתי אמין".

13. מרג'יה ביקש כי יבוטל צו איסור הפירסום, וכי יותר פירסום פרטי זהותן של המתלוננות. המתלוננות והמדינה התנגדו לבקשה, ובקשתו של מרג'יה נדחתה. השופטת ד' מויאל קבעה כי "המבקש לא הצביע ... על כל אינטרס ציבורי ממשי

שמצדיק פרסום שמותיהן ופרטיהן המזהים של המשיבות. גם אם נניח לשיטתו של המבקש כי קיים אינטרס שכזה, הרי שגובר עליו האינטרס למנוע הרתעה של נפגעים בעבירות מין מלהעיד; אינטרס אחרון זה גובר על האינטרס למנוע תלונות-שוא. למניעת התופעה של תלונות שוא, קיימים האמצעים והדרכים האחרים הקבועים בחוק".

מרג'יה ערער על ההחלטה, ובית-המשפט המחוזי (סגן הנשיא מ' בן-דוד והשופטים ח' גלפז ונ' אפל-דנון) קיבל את הערעור והורה לבטל את צו איסור הפירסום. על החלטתו של בית-המשפט המחוזי הגישה המדינה בקשת רשות ערעור (רע"פ 6288/02) וכן הוגשה בקשת רשות ערעור מטעמן של המתלוננות (רע"פ 5962/02). גם בפרשה זו הוגשו סיכומים בכתב ולאחריהם שמענו טיעון על-פה.

השאלה השנויה במחלוקת

14. השאלה השנויה במחלוקת בין בעלי-הדין נהירה לכל ואין להאריך בה: האם ראוי להיעתר למדינה ולמתלוננות ולהשיב על כנו את הצו לאיסור פירסום שמותיהן של המתלוננות, או שמא נכון להיעתר ליאנוס ולמרג'יה שזוכו בדינם, לבטל את צווי האיסור שצוו ולהתיר פירסום שמותיהן של המתלוננות? ההכרעה בחילוקי-דעות אלו תיפול תוך יישום שקול ומדוד של עקרון פומביות הדיון והחריגים לו, ועל אלה נעמוד בהמשך דברינו להלן.

פומביות ופירסום הדיון המשפטי - העיקרון

15. ראש וראשון בענייננו הוא עקרון פומביות הדיון המשפטי. עיקרון זה - הקשור בטבורו בחופש הביטוי ובחופש התקשורת - מן העקרונות הנפילים הוא במשפטנו, ומורה הוא אותנו כי דיון משפטי יתנהל - על דרך העיקרון - בפומבי. רק במקרים חריגים ויוצאי דופן נסטה מעקרון הפומביות. עיקרון זה לבש מחלצות חוק בהוראת סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, הקובעת בזהל"ש:

פומביות
הדיון
68. (א) בית משפט ידון בפומבי.
....

ומתוך שבעקרון-תשתית מדברים אנו, לא ייפלא מאיתנו כי מצא את מקומו גם בחוק-יסוד: השפיטה:

פומביות
הדיון

3. בית משפט ידון בפומבי, זולת אם
נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט
הורה אחרת לפי חוק.

ראו עוד והשוו: ע"פ 353/88 וילנר נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(2) 444, 450-451; בג"ץ 5771/93, 5807 ציטרין נ' שר המשפטים, פ"ד מח(1) 661, 674; ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' רינה מרום, פ"ד מט(1) 318, 340-343; רע"א 3614/97 אבי יצחק, עו"ד נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג(1) 26, 45 ואילך; בג"ץ 6126/94 סנש נ' רשות השידור, פ"ד נג(3) 817, 830; בש"פ 2794/00 אלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 363, 369; רע"א 3007/02 יואב יצחק נ' ארנון מחס, פ"ד נו(6) 592, 600; בש"פ 5759/04 תורג'מן נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); וכפי שנאמר בפרשת תורג'מן (שם):

עקרון-העל, העיקרון הפורש אברת-כנפיו על כל סוגיית הפירסום, הוא עקרון פומביות הדיון המשפטי. בימים שמכבר ישבו הזקנים לדין בשער העיר, וכמותו של השער הקדום כן הם בתי-המשפט בימינו שדלתותיהם פתוחות לרווחה לפני המבקשים לבוא בהם. ניהולו של משפט, של כל משפט - למעט חריגים - נעשה בפומבי, ופירסום ברבים של הנעשה והנשמע באולם בית-המשפט אינו אלא נגזרת מאותה פומביות. בכפיפות לשיקולי קיבולת זכאי כל אדם להיות נוכח לעת דיון באולם בית-המשפט, ופירסום הנעשה על מה שהתרחש באולם בית-המשפט כמו מרחיב הוא את האולם גם למי שלא היה נוכח בגופו לעת הדיון. פומביות הדיון המשפטי - פומביות המשמיעה מעצמה פירסום - מקיימת צורך נעלה במערכת מימשל ומשפט פתוחה. הפומביות פירושה הוא - להלכה ולמעשה - שקיפות ההליכים בבתי-המשפט, ושקיפות מבטיחה בקרה שוטפת על הנעשה בבתי-המשפט. שקיפות ובקרה - אלו מילות הצופן.

בתי-המשפט, שמא נאמר: השופטים בבתי-המשפט, יודעים כי עומדים הם לדין יום-יום שעה-שעה, וכדרכו של אנוש מתנהג העומד לדין כראוי למי שעומד לדין נוכח הכל. בעשותו במלאכת השיפוט, לעולם יראה עצמו שופט כמו יושב הוא בבית זכוכית או בחלון ראויה הנשקף אל הרחוב; כל עובר-ושב רשאי להתבונן בו, לבחון אותו ולבקר אותו. וגם לשפחו ולהשתבח בו. בתירגומם של ערכים אלה לשפת המשפט מדברים אנו גם על חופש הביטוי וגם על חופש התקשורת כנגזר מזכות הציבור לדעת. אכן, התקשורת למיניה אינה אלא שלוחתו של הציבור. מהווה היא מעין מגבר-שמע ומגבר-ראיה לאירועים המתרחשים במקום מסויים ובזמן מסויים. ראו והשוו: ב"ש 298/86 ציטרין נ' בית הדין

המשמעותי של לשכת עורכי-הדין, פ"ד מא(2) 337, 358. ועל דרך זה יכול כלל הציבור לדעת אם מתנהלים ההליכים המשפטיים באורח תקין. אלו הן השקיפות והבקרה החייבות להתלוות לכל המחזיקים בסמכות שלטון ואכיפה במדינה שאיפיונה הוא מישטר פתוח.

מעשה שיפוט הנעשה בפומבי מבטיח שקיפות מירבית, ושקיפות מבטיחה בקרת-חוק ובקרת-איכות. כך יוכל הציבור לדעת כי הליכי-משפט מתנהלים כראוי ובאורח תקין, וכך יוכל הצדק לא רק להיעשות אלא גם להיראות לאור השמש. מאותם טעמים עצמם נודעת חשיבות נעלה בהקשר זה לחופש הביטוי, לזכות הציבור לדעת, לחופש העיתונות, קרא: ליכולת להביא לידיעת הכלל אירועים שאירעו בבתי-המשפט. העיתונות משמשת לעניין זה כ"זרועו הארוכה של הציבור" (ב"ש 298/86 ציטרין נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי-הדין, פ"ד מא(2) 337, 358, מפי הנשיא שמגר), והיא מעין מגבר-שמע ומקרוב-ראות לאירועים שהיו בבית-המשפט. נוסף כי עקרון פומביות הדיון תכליתו העיקרית היא טובת הציבור ושמירה על ערכי הדמוקרטיה, ואולם יש שעשויה היא לשרת גם את אינטרס בעלי-הדין או מי מהם (כבענייננו).

16. הכל מסכימים כי עקרון פומביות הדיון המשפטי כרוך כמעט עד-לבלי-הכר בחופש הביטוי, בזכות הציבור לדעת, בחופש התקשורת. ובכל זאת יש להבחין בין שני עקרונות - עקרונות-תשתית, כל אחד מהם לעצמו - החיים את חייהם, כל אחד מהם לעצמו, והמזינים והמקיימים עצמם ממקורות-מהות שונים. הנה-כי-כן, עקרון פומביות הדיון המשפטי עניינו, מעיקרו ובעיקרו, בדיון המשפטי מתוכו ובו, במהותו של הדיון המשפטי, ובצורך המובנה בחברה הפתוחה שהליך משפטי יתנהל שלא במיסתרים ובמחשכים אלא לאור השמש ובבקרת עינו הפקוחה של הציבור. במרכז המערכת משפן עצמו הדיון המשפטי הנערך בפומבי, וכל שאר כללים וכללי מישנה הנגזרים ממנו חגים-סבים אותו וכורעים ומשתחווים לו.

בנפרד מעיקרון זה של פומביות הדיון המשפטי חי לו את חייו עיקרון אחר ונוסף - עיקרון שיימצאו אומרים כי אפשר נעלה הוא על עקרון פומביות הדיון המשפטי, ועל-כל-פנים עיקרון הוא שגדולתו אינה פחותה מעקרון פומביות הדיון המשפטי - ושמם ותוארו הם עקרון חופש הביטוי, זכות הציבור לדעת וחופש התקשורת. עיקרון זה, ידענו כולנו, גבולותיו הם הרחק אל-מעבר לדיון המשפטי, והרי פורש הוא עצמו על כל שיטחי החיים של החברה האנושית.

שני עקרונות-על אלה - עקרון פומביות הדיון המשפטי ועקרון חופש הביטוי - חיים זה-בצד-זה, כל אחד מהם לעצמו, אך בתחום התפרשות מסויים חלים הם בה-בעת על אותה פעילות אנושית. והפעילות האנושית היא, כדבר הלמד מעניינו, הפעילות השיפוטית. וכך, צירוף שני העקרונות והחלתם על הפעילות השיפוטית משמיע אותנו כי עקרון פומביות הדיון השיפוטי פירושו אינו אך זכותו ויכולתו של הציבור להיות נוכח בדיוני בית-המשפט (בכפופות ליכולת הקיבולת של אולם בית-המשפט) אלא הזכות והיכולת לפרסם ברבים אירועים שהיו באולם בית-המשפט לעת הדיונים. הפירסום כמו מרחיב הוא את אולם בית-המשפט, ועל דרך זו מאפשר הוא גם למי שאינו נוכח בגופו בעת הדיונים לדעת מה התרחש בהליכים. ברגיל רואים אנו פירסומים בתקשורת על-אודות הליכים שהיו בבית-משפט כמעשה הנגזר מעקרון פומביות הדיון. בה-בעת, לא נכחד כי פירסומם של הליכי בית-משפט מקורם המהותי ימצא גם - אם לא רק - בעקרון חופש הביטוי, בזכות הציבור לדעת, בחופש התקשורת. ואכן, בחינה מקרוב תלמדנו כי יש הבחנה - הבחנה דקה, אמנם - בין עקרון פומביות הדיון המשפטי לבין חופש הביטוי, והבחנה זו חשובה לענייננו, כפי שנראה עוד להלן.

17. כפי שהערנו בדברינו למעלה, בעולם כעולמנו - עולם פתוח, עולם של תקשורת - שני פנים לה לפומביות הדיון: אחד, ניהולם של הליכי משפט בדלתות פתוחות, דהיינו, עריכת משפט על דרך שכל אדם מן הציבור רשאי לרצונו להיות נוכח בו, ושניים, היתר לפרסם ברבים תוכנם של הליכים אשר נערכו בבית-משפט בדלתות פתוחות. שני פנים אלה של פומביות הדיון - שני פנים הם של ראש אחד, וכנדרש מכך הנחת-היסוד היא - וכך מוסכם על הכל - כי הליכי משפט המתנהלים בדלתות פתוחות ניתנים ממילא לפירסום ברבים; ההיתר לפרסם הליכי משפט נגזר מעצמו מתוך היותם של ההליכים פתוחים, דהיינו, הזכות לפירסום ההליכים נגררת מאליה אחרי פומביות הדיון. ניתן אף להרחיק לכת ולומר, כי בימינו - שלא כבימים שמכבר - עיקר בפומביות הדיון המשפטי הוא פחות בזכות להיות נוכח באולם בית-המשפט ויותר בזכות לפרסם את ההליכים. לעניין זה ניתן לומר, כי הציבור הרחב שולח את אנשי-התקשורת - כנציגיו - אל אולם בית-המשפט, ואלה מביאים את דבר ההליכים אל שולחיהם באמצעות הפירסום. כך או כך, פירסום הליכים משפטיים הנערכים בדלתות פתוחות נלמד מאליו מתוך עקרון פומביות הדיון.

פומביות ופירסום הדיון המשפטי - המיגבלות והחריגים

18. ככל עקרונות, דוקטרינות וכללים אחרים במשפט, גם עקרון פומביות הדיון המשפטי אינו עיקרון מוחלט. עקרונות וכללים מתרוצצים בחלל המשפט אנה-ואנה כגחליליות אלו, ואך טבעי הוא הדבר שעקרונות בני-מעלה יתנגשו מדי פעם בעקרונות אחרים, בני-מעלה אף הם. כך, למשל, עשוי עקרון פומביות הדיון המשפטי להתנגש בעקרונות המגינים על אינטרסים נעלים כביטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, והגנה על המוסר, על קטינים, על מתלוננות בעבירות מין, על עדים ועוד. בהתנגשות מעין-זו חייב אחד העקרונות להסיג עצמו מפני רעהו, ואפשר ששני העקרונות יתבקשו בה-בעת לפנות ולו מיקצת מקום איש לרעהו. הצורך לחיים-יחדיו בין עקרונות חיים ופעילים בתוככי שיטת משפט אחת מחייב אפוא הסכמה ומסקנה כי כל עיקרון ישא עימו בגופו חריגים, כי יהיו בו "פיתחי איורור" ו"וסתי לחץ" למקרים מתאימים של התנגשות בעקרונות אחרים. זה דינם של כל עקרונות במשפט. זה דינו של עקרון פומביות הדיון המשפטי אף-הוא. וכדבריה של הוראת סעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה, בית-משפט אמור לדון בפומבי, ורשאי הוא לסטות מעקרון-על זה רק אם נקבע אחרת בחוק או אם בית-משפט הורה אחרת לפי חוק. וכלשון בית-המשפט: "הכלל הבסיסי הוא שאין פוגעים בעקרון פומביות הדיון, לרבות בדרך של איסור פרסום פסק-דין, אלא על יסוד הוראה מפורשת בחוק או על-פי החלטת בית-המשפט מכוח עילות מפורשות שנקבעו בחוק": ע"א 2800/97 ליפסון נ' גהל, פ"ד נג(3) 714, 719. בה-בעת, וככלל של פרשנות: "לעולם תיטה הכף אל עבר פומביות הדיון": פרשת מרום, שם, 341.

19. הוראת סעיף 68(ב) לחוק בתי-המשפט מקנה לבית-משפט שיקול-דעת במערכים אלה ואחרים "לדון בעניין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות", ופיסקה (5) של אותה הוראה מייחדת עצמה, בין השאר, להגנה על עניינה של מתלוננת (מתלונן) או נאשם (נאשמת) בעבירת מין. וכלשון החוק במקורו:

פומביות
הדיון
68. (א)....

(ב) בית משפט רשאי לדון בעניין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם ראה צורך בכך באחת מאלה:

...(1)

...

(5) לשם הגנה על עניינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או

בעבירה על פי החוק למניעת
הטרדה מינית, התשנ"ח-1998;

הוראת סעיף 68(ב) קובעת חריגים נוספים שגם מהם ניתן, על דרך העיקרון, לגזור הגנה על מתלוננות ועדות בעבירות מין. כך לצורך הגנה על המוסר וכך כדי לאפשר לעדה-מתלוננת להעיד בלא מורא. וכלשון החוק:

פומביות 68. (א)....
הדיון

(ב) בית משפט רשאי לדון בענין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם ראה צורך בכך באחת מאלה:

(1)...

...

(3) לשם הגנה על המוסר;

....

(7) הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חפשית או מלהעיד בכלל.

ראו עוד: הוראת סעיף 352 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, שעניינה איסור פירסום שמו של מי שנפגע מעבירת מין; הוראת סעיף 10א לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988, המקנה שיקול דעת לבית-דין עבודה לסגור את הדלתות בעבירות מין מסויימות.

הוראות סעיף 68(ב)(5) ו-(7) - לעניין הגנה על מתלונן ועל עד - נחקקו בחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 13), התשמ"א-1981, וכך מלמדים אותנו דברי ההסבר להצעת החוק (ה"ח תש"ם, 404):

אגב הדיון בסוגיית סגירת דלתיים דנה הועדה לסדר הדין הפלילי בהמלצתה של ועדת הכנסת לנושא האונס, בראשותה של חברת הכנסת שולמית אלוני, המחייבת כי הליך שענינו עבירת מין ינוהל בדלתיים סגורות. הפרקטיקה בבתי המשפט מראה כי לעתים מחליט השופט לסגור את הדלתיים במשפטים שנושאים עבירות מין על סמך עילת "הגנה על המוסר" לפי סעיף 38 [כיום סעיף 68(ב)(3) - מ' ח'], אך ספק אם עילה זו

מתאימה למקרה שבו הצורך הברור לסגירת הדלתיים מתמקד יותר בשלומה של המתלוננת מאשר בהגנה על המוסר. על כן חשוב לתת לבית המשפט עילה מתאימה המאפשרת לו לסגור את הדלתיים במקרים אלה כדי לא להרתיע קרבנות של עבירות מין מלהתלונן ולהעיד מחשש הפרסום הכרוך בכך.

עם זאת סברה הועדה לסדר הדין הפלילי, לאור העקרון של פומביות הדיון, כי אין לחייב את סגירת הדלתיים במקרים אלה, אלא די לתת שיקול דעת לבית המשפט לסגור את הדלתיים בהליך כולו או בחלק ממנו לשם שמירה על ענינה של המתלוננת. לפיכך מוצע לתקן את סעיף 38 [כיום סעיף 68 - מ' ח'] כך שמסמכותו של בית המשפט יהיה לקיים דיון בדלתיים סגורות גם מחמת שנוכח כי דיון פומבי עלול להרתיע עד מלהעיד באופן חפשי או בכלל או כי הדבר דרוש לשם הגנה על ענינו של מתלונן בעבירת מין.

20. עיקר לענייננו עתה ימצא בצורך שמצא המחוקק להגן על עניינה של מתלוננת בעבירת מין, כהוראת סעיף 68(ב)(5) וכהוראת סעיף 68(ב)(7). ההגנה מוצאת ביטויה בשיקול דעת המוענק לבית-המשפט לחרוג מעקרון פומביות הדיון המשפטי ולסגור את דלתות בית-המשפט לעת דיון בעבירות מין שמא ייפגע עניינה של המתלוננת. וניתן דעתנו לדבר: החוק מדבר, אמנם, על עניינה של מתלוננת בעבירת מין, ואולם בחינה מקרוב תלמדנו כי המדובר הוא - גם להלכה גם למעשה - בעניינה של המתלוננת ובענייניו של הכלל גם יחד. וזה פשר הדברים: מטעמים שבצינעה, בכושה וברצון לשמור על הפרטיות - אלו תכונות מולדות באדם - תתקשה אשה להעיד בבית-משפט בפומבי על עבירת מין שבוצעה בגופה או שהייתה קורבן לה בכל דרך אחרת, וצינעה ובושה אלו יכול שתבאנה אותה שלא להתלונן על אותן עבירות שמא יהא עליה לחשוף בפומבי את המעשים. היעדר תלונה על מעשים שנעשו תפגע, למותר לומר, בענייניו של הכלל, וסגירת דלתות בית-המשפט לעת הדיון המשפטי באה להבטיח מראש כי אשה תתלונן במקום שראוי כי תתלונן. וכלשון דברי ההסבר: סגירת דלתותיו של בית-המשפט לעת הדיון בעבירת מין נועדה "כדי לא להרתיע קורבנות של עבירות מין מלהתלונן ולהעיד מחשש הפרסום הכרוך בכך". נמצא לנו, אפוא, כי היתר שהתיר החוק לסגור את דלתות בית-המשפט לעת הדיון בעבירת מין "לשם הגנה על ענייניו של מתלונן ... בעבירת מין", נועד - על פניו - להגן על עניינה של המתלוננת, אך למעשה יועד הוא להגן על ענייניו של הציבור ועל עניינה של המתלוננת כאחד. בנושא זה נוסף ונרחיב דברים להלן.

21. שלא כפירסום הליכי משפט - הנלמד מאליו מעקרון פומביות הדיון המשפטי, ואם תרצה: הוא-הוא עקרון פומביות הדיון המשפטי - איסור פירסומם של הליכי משפט נדרש להוראה מפורשת בחוק, כמוהו כסגירת דלתות בית-המשפט ועריכתם של הליכי משפט שלא בפומבי. וכך, עקרון פומביות הדיון המשפטי משמיע היתר פירסום הליכי בית-משפט, אך איסור על פירסום נצרך להוראה מפורשת בחוק. וכהוראת סעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה: לא ייאסר פירסום הליכי משפט אלא "אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק".

22. כפי שראינו (לעיל, פסקאות 16 ו-17), הזכות לפרסם ברבים הליכי משפט, שני אבות רוחניים לה: אחד, עקרון פומביות הדיון המשמיע מעצמו זכות פירסום, ושניים, חופש הביטוי, זכות הציבור לדעת, חופש התקשורת. במקביל לכך חי ומתקיים הכוח לאסור על פירסום הליכי משפט. וכך, סגירת דלתות בית-המשפט משמיעה איסור פירסום ואולם יש שחופש הביטוי יגביל את האיסור. וכלשון סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט:

איסור
פרסומים
70. (א) לא יפרסם אדם דבר על דיון
שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות
אלא ברשות בית המשפט.

הנה-כי-כן, דלתות סגורות משמיעות - על-פי דין - איסור פירסום, ואולם כנגזר מחופש הביטוי ומעקרון הפומביות גם-יחד, רשאי בית-משפט להתיר פירסום חלקי על-אודות הליך שנערך בדלתיים סגורות. ראו עוד: פרשת ליפסון נ' גהל, שם, 719. עילות נוספות ושונות לאיסור פירסומם של הליכי משפט תימצאנה לנו בהוראות הסעיף 70(ג) עד (ה) לחוק בתי המשפט, והן עילות העומדות על רגליהן-הן בצד ההוראות על סגירת הדלתות שבסעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט. השוו עוד: סעיף 10א(1) לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה.

מתלוננות בעבירות מין - סגירת דלתות בית-המשפט ואיסור
פירסום ההליך; שיקולי מיקרו ושיקולי מאקרו

23. בראשית דברינו נאמר ונדגיש, כי קביעת החריג לפומביות הדיון בעניינן של מתלוננות בעבירות מין, משתבץ ומשתלב במיגוון הוראות שהמשפט כונן להגנתן של

נשים, בראשן נפגעות עבירות מין. אכן, המודעות הגוברת והולכת לריבויים של מעשי אלימות בחברתנו - ופגיעות מין בנשים מהוות מעשי אלימות מסוג מיוחד - עוררו את המחוקק לייצר אמצעי-נגד להגנת הנשים, בין ביצירתן של עבירות חדשות, בין בשיכלולן של עבירות ישנות ובין בהחמרת העונשים. ראו, למשל: סימן ה' לפרק י' סעיפים שלחוק העונשין, תשל"ז-1977 ("עבירות מין", סעיף 345 והעוקבים אותו); חוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998 (ראו עוד: חוק למניעת הטרדה מאיימת, תשס"ב-2002); חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988; חוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991, ועוד. כך בשדה המשפט המהותי וכך בשדה המשפט הדיוני, שגם בו מצא המחוקק מקום להגן על נשים נפגעות עבירות מין. ראו, למשל: תקנות לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים)(גביית עדות מתלונן בשל עבירת מין שלא בפני הנאשם), התשנ"ז-1996 (העדת מתלוננת שלא בנוכחותו של נאשם); סעיף 187(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (תסקירי קורבן); ועוד. ביטוי חריף להגנה על מתלוננות בעבירות מין ניתן בחוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001. חוק זה נועד להגן על נפגעי עבירות פליליות על דרך הכלל, ואולם אחדות מהוראותיו מקנות זכויות מיוחדות לנפגעי עבירות מין; ראו, למשל, הוראות הסעיפים 8(ג), 10, 12, 13, 14, 16, 17, 19 ו-20 לחוק. העמד בשורה כל חוקים אלה שמנינו, וידעת כי נתהוותה ונתקיימה דוקטרינה במשפט הארץ, דוקטרינה שכוחה והשפעתה הרחק אל-מעבר להוראות הספציפיות שיצרו אותה מתחילתה. נוצרה מעין מאסה קריטית ונתהווה עיקרון המקרין אל כל עבריו והחודר אל כל תחומי המשפט. ראו עוד והשוו: בג"ץ 2671/98 שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה, פ"ד נב(3) 630, 658, 663-662; בג"ץ 6845/00 איתנה ניב נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נו(6) 663, 686 ואילך, והאסמכתאות בו.

24. על רקע העקרונות הכלליים שדיברנו בהם מתבלט עניינן המיוחד של מתלוננות בעבירות מין, הן לעניין פומביות הדיון המשפטי הן לעניין פירסום הליכי בית-המשפט. כפי שראינו, שיטת המשפט מבקשת לגונן על המתלוננת ולמנוע ככל הניתן פגיעה בשמה הטוב, בפרטיותה, בצניעותה ובכבודה. כך ברמת המיקרו. בה-בעת, מבקשת שיטת המשפט - ברמת המאקרו - לעודד נפגעות עבירות מין לפנות לרשויות האכיפה ולהתלונן כדי להגן על הציבור מפני עברייני מין. שיקולי המיקרו והמאקרו כרוכים ושלובים אלה-באלה, שכן להגשמת אינטרס המאקרו - לעודד תלונות על עבירות מין - חייבת היא שיטת המשפט לכוון מנגנון שיגונן על המתלוננת ברמת המיקרו, שאם לא תעשה כן תירתענה נפגעות מהתלונן כנגד הפוגעים בהן. המנגנון שכוונה שיטת המשפט בענייננו הוא ניהולו של ההליך המשפטי בדלתיים סגורות ואיסור פירסום של

ההליך. הבה נאמר עתה דברים אחדים על רובדי המיקרו והמאקרו בהגנתן של מתלוננות על עבירות מין.

שיקולי מיקרו ומאקרו בהגנה על מתלוננות בעבירות מין לעת ההליך המשפטי

25. מתלוננת על עבירת מין נזקקת להגנת החברה שמא תיפגע במהלך ההליך המשפטי, פגיעה על פגיעה שנפגעה בה לעת ביצועה של העבירה. עצם הגשתה של תלונה שעניינה עבירת מין, ובעקבותיה - חקירת משטרה ועדות בבית-המשפט, כל אלה מהווים ניסיון קשה למתלוננת. הגשת תלונה וכל הבא לאחריה, כרוכים בנכונות להיחשף ולשתף זרים בתחושות של פגיעה וכאב, ויש בה אף מעין-היתר לרשויות החקירה ולבית-המשפט לחדור אל תחומי פרטיותה של המתלוננת. לעיתים מדמים נסיון כואב וקשה זה ל"אונס שני", והניסיון מלמד כי יש ומתלוננת קורסת על דוכן העדים. בהגשתה של תלונה, אפוא, נוטלת מתלוננת על עצמה סיכון לא-קטן של פגיעה נפשית, ולא אחת עדים אנו לרגשי נוחם שחשה מתלוננת על עצם הגשת התלונה, ולנטייתה להאשים את עצמה במעשה שנעשה. ועדיין לא דיברנו בלחצים חיצוניים שמתלוננת עלולה לעמוד בהם, בייחוד בעבירות מין במשפחה, לאפשרות של נידוי מן המשפחה, ועוד מרעין בישין שקשה לעמוד בהם. ובמקום שמדובר הוא בתלונה על ביצועה של עבירת מין במקום העבודה, נוטלת המתלוננת על עצמה סיכון קשה, הן מבחינה חברתית הן מבחינת מעמדה בעבודה. ראו והשוו: דב"ע נו/293-3 פלונית נ' חברה אלמונית בע"מ, פד"ע לא(2) 302.

בהקשר זה לא מן המותר יהא אם נזכיר דברים שכתב הנשיא שמגר בדנ"פ 3750/94 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(4) 621, ואשר נועדו להזכירנו את הצורך הנעלה להגן על כבודו של המתלונן (שם, 630):

בזמננו נשכח לא אחת, כי כבוד האדם הוא לא רק כבודו של הנאשם אלא גם כבודו של המתלונן, העד, הקורבן; ההגינות בהליך, אשר אחריה אנו תרים, היא לא רק הגינות כלפי הנאשם, אלא גם כלפי מי שמבקש עזרתה של החברה כדי שתסיק מסקנות מביזויו והשפלתו כאדם.

אכן, אחריות מוסרית כבדה מוטלת על כתפי החברה, לעזור למתלוננת ככל הניתן ולהקל עליה את סיבלה. כן ייזכר נושא שיקומה של המתלוננת, שגם בו חייבת החברה להיות לעזר לה. שיקולים אלה כולם, למותר לומר, נתעצמו והלכו מאז חוק-יסוד:

כבוד האדם וחירותו, בו זכו הכבוד והזכות לפרטיות למעמד נעלה אל-מעבר לחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981.

26. כך היא הגנת המיקרו מזווית ראותה של המתלוננת הספציפית וכך היא הגנת המאקרו מזווית ראותה של החברה. חובה היא המוטלת על החברה ועל רשויות המדינה להגן על מתלוננות בעבירות מין; ומתוך שיודעים אנו כי אשה שהייתה קורבן לעבירת מין לא תמהר להסגיר את שעבר עליה - על כך עמדנו בדברינו לעיל - חובת-יתר היא המוטלת על הרשויות, לא אך לטפל כיאות וברגישות בתלוננות שהוגשו, אלא להוסיף ולעשות מעשה - לעשות את כל הניתן - כדי לעודד הגשתן של תלוננות שעניינן עבירות מין. אכן, הרשויות נושאות בחובה להגן על הציבור מפני עברייני מין. חובה זו מכתיבה מאליה שאיפה כי מתלוננות רבות ככל הניתן תבאנה את דבריהן לפני הרשויות - שכן אחרת תתקשנה הרשויות במילוי חובתן - ולהגשמת שאיפה זו שומה עליהן על הרשויות לעודד הגשתן של תלוננות. אחד האמצעים החשובים ביותר לעידוד הגשתן של תלוננות יהיה בנסיכת ביטחון במתלוננת-בכוח כי הגשתה של תלונה לא תפגע בה. וכאמור בדברי ההסבר להצעת חוק זכויות קורבנות עבירה, תשס"א-2000 (ה"ח תשס"א, 27):

ככלל במצב הקיים, קורבנות רבים אינם מתלוננים. ההערכה היא כי רק ... אחת מעשר נשים שהותקפו מינית- מתלוננות במשטרה. ... לו היו קורבנות עבירה זוכים לתמיכה, לליווי ולסיוע במסגרת ההליך, היה מספר התלוננות עולה לאין ערוך, דבר אשר היה מגביר את אכיפת החוק.

לענייננו נביא במיוחד מדברי ההסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 26), התשמ"ו-1986 (ה"ח תשמ"ו, 305-306), לעבירה של פירסום פרטים על נפגע בעבירת מין:

אחד הגורמים העשויים להרתיע נפגע בעבירת מין מלהתלונן במשטרה הוא החשש מפרסום ומחשיפה. בעקבות המלצת הועדה המשותפת מוצע לאסור פרסום שמו של נפגע בעבירת מין וכן פרסום פרטים העלולים לזהותו כנפגעי בעבירה כזו, אלא אם נתן את הסכמתו לפרסום בפני בית המשפט. ...

דברים אלה נכונים בעניינן של עבירות מין על דרך הכלל, ובוודאי נכונים ושרירים הם בתלוננות לעניין הטרדה מינית במקום עבודה. ראו הוראות חוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998.

פירסום שמה של מתלוננת במקום שנאשם יצאזכאי בדינו - שיקולי מיקרו ושיקולי מאקרו

27. דומה שלא יימצאו חולקים על האינטרס הנעלה של מתלוננת בעבירת מין כי לא תיאלץ להעיד בפומבי וכי שמה לא יפורסם ברבים, וכאמור, המנגנון שכוננה שיטת המשפט לעניין זה הוא בשמיעת המשפט בדלתיים סגורות ובאיסור על פירסום שמה של המתלוננת. עד כאן הכל אתי שפיר. אלא שענייננו שונה מן המקרה הרגיל הואיל ומשפטם של הנאשמים נסתיים, הנאשמים זוכו בדינם, ופירוש הדברים הוא שלא נעברה עבירת מין. האם נאמר כי במקרה זה - לאחר שהוברר כי לא נעברה עבירת מין - יותר האיסור וניתן יהא לפרסם ברבים את שמה של המתלוננת? זו השאלה העיקרית שהוטל עלינו להכריע בה.

28. זיכוי של נאשם בעבירת מין יכול שיבוא מטעמים מטעמים שונים, וסוגי זיכוי שונים - לרבות הערות בית-המשפט אגב פסק-הדין - יכולים שיביאו למסקנות שונות בנושא הפירסום. אנו, ענייננו הוא בזיכוי מוחלט, דהיינו במקרה שבו לא נתן בית-המשפט אמון בגירסתה של מתלוננת ועקב כך זיכה את הנאשם בדינו. בדיעבד, אפוא, הסתבר כי המתלוננת לא הייתה כלל קורבן של עבירת מין. לכאורה, אין כל טעם והיגיון להמשיך ולגונן על המתלוננת, ועקרון פומביות הדיון חייב שימצא את מקומו כבוד כסדר הדברים הרגיל. אכן, לא זו בלבד ששיקולי המיקרו קרסו ואינם, אלא שאינטרס המשפט הוא להוקיע את המתלוננים-לשווא ולהרתיע את הרבים שלא יתפתו ללכת בדרך הרע. אינטרס הכלל הוא אפוא לפרסם את שמה של המתלוננת.

שיקולים אלה לפירסום שמה של המתלוננת שיקולים כיבדי-מישקל הם, אך לא תמיד ולא בהכרח יש בהם כדי להכריע את הכף.

29. בבש"פ 5759/04 תורג'מן נ' מדינת ישראל (טרם פורסם) עמדתי על שיקולי-נגד אחדים שלעניין, והגם שבאותה פרשה מדובר היה בפירסום שמו של חשוד, ניתן ללמוד ממנה גם לענייננו. ראשית לכל, יש להביא במניין את נסיבותיה האישיות והמשפחתיות של המתלוננת. כך, למשל, לא ניתן להוציא מכלל אפשרות כי פירסום שמה ימיט עליה ועל משפחתה תוצאות כה-קשות עד שתפרץ המידתיות הראויה בנסיבות העניין. אין צורך בדמיון מפליג כדי לדעת ולהבין כי במיגזרי אוכלוסיה מסויימים עלול פירסום שמה של המתלוננת להביא לפירוק משפחתה ואולי אף לסכן את חייה. כך הוא אף בשים לב לאישיותה של המתלוננת - שמא תקרוס היא נפשית - ולאפשרות כי תאבד את מקום עבודתה. באותו הקשר יש לשקול את אינטרס הנאשם שזוכה לפרסם את שמה של

המתלוננת. האם אינטרס נקמה הוא או האם מבקש הוא להגן על עצמו מפני רעה כלשהי. אלה הם מיקצת שיקולים העשויים להחליש מסקנה כי בזיכויו של נאשם מעבירת מין כורח נדרש הוא לפרסם את שמה של המתלוננת שתלונתה הוכחה כתלונה כוזבת. נודה עם זאת כי בשדה זו של שיקולי המיקרו נוטה הכף אל-עבר פירסום שמה של המתלוננת.

30. גם אם אמרנו כי שיקולי המיקרו מורים אל-עבר פירסום שמה של מתלוננת-השווא - שכן תכלית ההגנה עליה נעלמה, לכאורה, עם זיכויו של הנאשם - לא נוכל להעלים עין משיקולי המאקרו, אלה שיקולים שייעודם עידודן של נפגעות להתלונן על ביצוען של עבירות מין. יתר-על-כן: דווקא במקרים אלה של זיכוי נאשם, דווקא בהם מתעצמים והולכים שיקולי המאקרו לאי-פירסום שמן של מתלוננות. וזו היא השאלה שלעניין: פירסום שמה של מתלוננת במקום שנאשם יצא זכאי בדינו, מה מקור שולח הוא אל-עבר נשים שהיו קורבנות לעבירות מין או אל-עבר נשים שבעתיד תהיינה קורבנות לעבירות אלו? דומני שהתשובה לשאלה נדרשת מאליה: המסר הוא מסר שלילי, ובעוצמה ניכרת. והרי המתלוננת-בכוח שהיתה קורבן לעבירת מין לא תדע מראש אם יאמין בית-המשפט לתלונתה. וכך תאמר אשה אל ליבה: אני יודעת שהייתי קורבן לעבירת מין; ואולם, האם יעלה בידי לשכנע את בית-המשפט בכך? ומה יהא אם בית-המשפט לא יאמין לי ולסופם של הליכים יסתבר כי לא זו בלבד שסבלתי מעבירת המין אלא ששמי יתפרסם ברבים כמי שאינה דוברת אמת, וכדי בזיון וקצף? מה לי אפוא שאסתכן ואתלונן. מוטב לי שאשא את כאבי בליבי ולא אשתף בו את רשויות המדינה. שיקולים אלה של נפגעת עבירת מין שיקולים כיבדי-מישקל הם, ולא נוכל להתעלם מן החשש כי שאיפתה של החברה לחשוף עבירות מין תיפגע אנושות אם יפורסם שמן של מתלוננות ולו מתלוננות-שווא הן. וכאימרת הכתוב (בהקשר אחר): האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף? (במדבר טז, כב). ולענייננו: מתלוננת פלונית הוכחה כמתלוננת-שווא, ועתה נפגע כמו-ידינו במדיניות הבאתם של עברייני מין לדין?

בהקשר זה ראוי להזכיר את הוראת סעיף 1(1) ל- Sexual Offences (Amendment) Act 1992 שנחקק בבריטניה, ולפיה פירסום פרטיו האישיים של מתלונן בעבירת מין ייאסר כל ימי חייו, ואין החוק מתנה איסור פירסום זה בכל תנאי שהוא:

Anonymity of Victims of certain offences	1.(1) Where an allegation has been made that an offence to which this Act applies has been committed against a person, neither the name nor address, and no still or moving picture of that person shall during
--	---

that person's lifetime -

(a) be published in England and Wales in a written publication available to the public; or

(b) be included in a relevant programme for reception in England and Wales.

if it is likely to lead members of the public to identify that person as the person against whom the offence is alleged to have been committed.

31. שיקולי מאקרו אלה אינם חסינים מפני שיקולים-שכנגד. הבה נעמוד אפוא על מיקצת מאותם שיקולים-שכנגד.

32. יכול הטוען שיטען, כי איסור על פירסום שמן של מתלוננות בעיקר בשל שיקולי מאקרו - האינטרס לעודד תלונות בעבירות מין, ובהיעדר שיקולי מיקרו - תכלית ההגנה האישית על המתלוננת, פוגם קשות בעקרון פומביות הדיון וממילא אין די בו כדי להצדיק איסור פירסום השם. טענה זו אינה מקובלת עליי. נזכור כי עקרון פומביות הדיון נועד בעיקרו לאפשר ביקורת על דרכי הילוכם של בתי-המשפט - שהעם יראה את שליחיו השופטים עושים ביושר ובאמונה במילוי תפקידם. מה לתכלית נעלה זו ולפירסום שמן של המתלוננות? היקש לענייננו עשוי שיימצא בעקרון חופש הביטוי, שעוצמתו משתנה על-פי סוג הביטוי שבו מדובר. ראו והשוו: בג"ץ 6126/94 סנש נ' רשות השידור, פ"ד נג(3) 817, 854-855; בג"ץ 606/93 קידום יזמות ומו"לות בע"מ נ' רשות השידור, פ"ד מח(2) 1, 28. ראו עוד: דנ"א 7325/95 ידיעות אחרונות נ' קראוס, פ"ד נב(3) 1, 78-80.

33. על דרך הכלל - חריגים יהיו תמיד - אינני סבור כי פרטי זהותן של מתלוננות חיוניים הם להגשמת זכותו של הציבור לדעת, או כי תורמים הם לביקורת מערכת המשפט. אכן, השיח החוקתי על-אודות פומביות הדיון אינו נוגע, או נוגע הוא אך קלות, בנושא פירסום שמן של מתלוננות. וכפי שנאמר בפרשת תורג'מן (לעיל): "לענין זה יש להבחין הבחן היטב בין פירסום שם שנועד להשביע רעבון של רכילות לבין פירסום שם שנועד להעמיד את הציבור על המישמר". וכך, למשל (הגם שדוגמה זו הזויה-משהו), מקום שהמדובר הוא במתלוננת המכהנת בתפקיד ציבורי או העומדת לבחירת הציבור, אפשר יהא אינטרס ציבורי כבד בפירסום שמה.

34. עוד יטען הטוען, כי הסתרת זהותה של מתלוננת-שווא יצליח דרך רשעים והחוטא יימצא נשכר. אלא שגם טענה זו לא תעלה פרי. משעה שעברנו משיקולי המיקרו לשיקולי המאקרו, ענייננו הוא בשיקולי המאקרו, ושיקולי המיקרו נחלשים ביותר. אכן, אין הם נעלמים לחלוטין ולעולם שומה עלינו לערוך איזון ראוי בין האינטרסים המתגושים ביניהם, ואולם אין לייחס לשיקולי המיקרו אל-מול שיקולי המאקרו מישקל אל-מעבר לראוי להם.

הוא הדין בשיקולי מאקרו, כגון הצורך להרתיע מתלוננות מפני תלונות כזב, למען תדענה כי אם יוכח הכוזב שבתלונתן יפורסם קלונן ברבים. גם שיקול זה, כבד וחמור ככל שהוא, אין בו כדי להכריע את שיקולי המאקרו העיקריים. אכן, בבחינת המיקרו של המתלוננת הספציפית, אפשר ראוי כי שמה יפורסם, ואולם בזכרנו את ההשפעה שתהא לפירסום על מתלוננות-בכוח - שאינן יודעות מראש מה יאמר עליהן בית-המשפט - יסוד הרתיעה יכול שיהיה כה רב עד ששכר הפירסום יצא בהפסד חמור של הכלל. על כל אלה נזכור כי החוק יצר מנגנוני הרתעה גם למקרים של תלונות-שווא, והם העבירה של עדות שקר ואחיותיה הרעות, הכל כהוראות סימן א' לפרק ט' שלחוק העונשין (סעיפים 236 ואילך).

35. למותר לומר כי לא תמיד יכריעו את הכף אותם שיקולי מאקרו שנועדו לעודד מתלוננות להביא את דברן לפני הרשויות. יהיו מצבים שבהם יהיה זה נכון וראוי לגלות את שם המתלוננת, אלא שהחלטה על פירסום השם ראוי לה כי תתקבל ברגישות ובזהירות ראויות, ולאחר בחינה מעמיקה אם שכר הפירסום לא יצא בהפסדו, קרא, אם לא יהיה בפירסום השם כדי להרתיע מתלוננות אחרות בעבירות מין. כך, למשל - כפי שנטען - אפשר שניתן לבטל את צו איסור הפירסום אם הוחלט להאשים את המתלוננת בעדות שקר, שהרי במקרה זה יתפרסם שמה ממילא.

36. כללם של דברים: השיקולים המורים על-עבר ביטול צו האוסר על פירסום שמה של מתלוננת-שווא, שיקולים ראויים וכיבדי מישקל הם. בייחוד לענייננו הוא השיקול של הרתעת מתלוננות מפני תלונות-שווא. ואולם, גם בהיחלש שיקולי המיקרו במקרה זה או אחר, עומדים הם שיקולי המאקרו על תילם ומורים הם אותנו כי יש לשקול בכובד ראש אם לפרסם שמן של מתלוננות גם במקום שנאשם יצא זכאי בדינו. אכן, ניתן להסכים כי חייבים שיהיו נוכחים שיקולי מיקרו המצביעים על איסור פירסום, אלא ששיקולי המאקרו הם כה חזקים בענייננו עד שגם שיקולי מיקרו מוחלשים יספגו. החשש העיקרי הוא שמא פירסום שמן של מתלוננות - או מתלוננות-שווא - ירתיע מתלוננות-אמת מהתלונן. אותו chilling effect של פירסום השם עלול

להיות הרסני בהשפעתו על מתלוננות-אמת, וחלילה לנו מפגיעה במלחמתה של חברה בעברייני מין. וכדי למנוע ספיקות נמהר ונוסיף שוב: אין פירוש הדברים כי גם במקום שבו יצא נאשם זכאי בדינו, נותר על כנו - בכל מקרה ובכל נסיבות שהן - צו איסור פירסום שמן של מתלוננות. ואולם גם זו אמת, שעד אשר נורה על ביטול צו האוסר על פירסום שמותיהן של מתלוננות, נשקול היטב-היטב מה נזק עלולה החלטתנו להביא לרצונן של מתלוננות-בכוח לחשוף עצמן לנסיון המכאיב של תלונה על עבירת מין.

ומן הכלל אל הפרט

37. בשתי הפרשות שלפנינו לא נתנו בתי-המשפט אמון בתלונותיהן של המתלוננות וזיכו את הנאשמים בדינם. משלא ניתן אמון בעדויותיהן של המתלוננות, כך היה הליוך מחשבתו של בית-המשפט, ומשנקבע - בשני המקרים - כי המתלוננות חברו בקנוניה נגד הנאשמים, אין זה ראוי כי בית-המשפט יגן על פרטיותן. נהפוך הוא: ראוי לו לבית-המשפט שיניח לעקרון פומביות הדיון כי יתפוס את מקומו הראוי לו.

כך, למשל, בפרשת יאנוס הציג בית-משפט השלום את המתלוננות כמי ש"חברו יחדיו על מנת לפעול להדחתו של הנאשם לאחר שסברו, כי הוא עומד מאחורי פיטוריהן" (פיסקה 7 לפסק-הדין). אשר לאחת המתלוננות, הסכים בית-המשפט כי יאנוס חיזר אחריה, אך הוסיף וקבע כי היו אלה חיזורים גרידא - להבדילם מהטרדה מינית - בתהותו אם אין המתלוננת יודעת להבחין בין חיזורים לבין הטרדה מינית: "האם מעולם לא חיזר אחריה איש?" (פיסקה 42 לפסק-דינו של בית-משפט השלום). אשר לפרשת מרג'יה, בית-המשפט אינו מקבל את גירסאות המתלוננות באשר אין הן אמינות בעיניו. כן מציין בית-המשפט, כי תלונותיהן של המתלוננות אינן אותנטיות וכי הודרכו בידי אחת המתלוננות. כן קובע בית-המשפט כי "הגשת התלונות נגד הנאשם הינה חלק מקנוניה נגד הנאשם, במסגרת מאבקי כוח ויוקרה במקום העבודה, כשברקע עניין חידוש חוזי העבודה של המתלוננות או חלקן" (פיסקה 82 לפסק-הדין). גם בפרשה זו, כבפרשת יאנוס, קובע בית-המשפט כי הטעם לפיטורי המתלוננות היה בתיפקודן הלקוי.

38. הדברים הקשים שהשמיעו בתי-המשפט בענייניהן של המתלוננות מטים את הכף אל-עבר פירסום שמותיהן. ואולם גם כך שומה עלינו ליתן דעתנו לגורמים אלה: המתלוננות, ברובן, הינן נשים נשואות ואימהות לילדים; מיקצתן נותרו לעבוד במקום העבודה; לא ידוע על תלונות שווא שהמתלוננות הגישו בעבר, ואין טעם להניח כי פירסום שמותיהן יביא לחשיפת מקרים אחרים של תלונות-שווא.

יתר-על-כן, המתלוננות היו עדות במשפטיהם של יאנוס ושל מרג'יה, ובדרך הטבע לא היו מיוצגות בידי עורכי-דין. פירסום שמן עתה כמי שהעלילו שקר על יאנוס ועל מרג'יה, יהא שקול כנגד הרשעתן בדין, אך זאת בלא שנחקרו במשטרה ובלא שניתנה להן הזדמנות מלאה להסביר תוך הגנתן במשפט פלילי את אשר אירע. המתלוננות תספוגנה אפוא סטיגמה של דוברות שקר בלא שניתנה להן הזדמנות מלאה להגן על עצמן. אכן, זה - על דרך הכלל - גורלו של עד שאינו דובר אמת, ששמו יתפרסם ברבים עם פירסומו של פסק-הדין; ואולם בתיתנו דעתנו לנושא הנדון בענייננו - עבירות מין - וביודענו כי המתלוננות לא חזרו בהן מתלונתן ולא הודו כי דיברו לא-אמת, יש בפירסום שמותיהן ברבים כדי לפגוע בהן הרבה אל-מעבר למידה הראויה. בהיחשדן כי דיברו לא-אמת לבית-המשפט, ראויות הן המתלוננות כי "הרשעתן" בדין - ופירסום שקול כנגד הרשעה - תבוא אך בהליך פלילי מתאים וראוי, כמקובל. נזכור בהקשר זה, כי עתירה שהגיש יאנוס לבג"ץ נגד ההחלטה שלא לפתוח בחקירה פלילית נגד המתלוננות, נדחתה (ראו לעיל, פסקה 9).

דבר אחרון והוא ראשון במעלה: כפי שלמדנו לדעת, בפרשת יאנוס, כל המתלוננות למעט אחת לא יזמו כלל הגשתה של תלונה במשטרה; כך היה לא משום שהאירועים שאירעו, לטענתן, לא נתרחו כלל. המתלוננות, בהיותן נשים נשואות ואימהות לילדים, לא ששו להתלונן, ורק לאחר הפצרות נעתרו והתלוננו. על רקע זה בוודאי אין זה ראוי להלקותן שוב.

אכן, לא נוכל לכחד כי ההליכים הפליליים פגעו ביאנוס ובמרג'יה והסבו להם עוגמת נפש מרובה. תלונות המתלוננות היה בהן כדי לפגוע בכבודם, בשמם הטוב ובמעמדם במשפחה, בחברה ובמקום העבודה. כן, כך יש להניח, נפגעה גם משפחתם. ראו לעניין זה משל הגמביט בדנ"א 7325/95 ידיעות אחרונות בע"מ נ' קראוס, פ"ד נב(3) 1, 59-60. יחד-עם-זאת, לא ידעתי כיצד פירסום שמותיהן של המתלוננות - פירסום באשר הוא - יהיה בו כדי להועיל להם. גם לא ידעתי מהו אותו אינטרס לגיטימי שיאנוס ומרג'יה מחזיקים בו. הכל יודעים כי יצאו זכאים ונקיים בדינם, ופירסום שמותיהן של המתלוננות לא יהא בו כדי להוסיף ולטהר את שמם. עוד נתקשיתי למצוא אינטרס חברתי לגיטימי המורה אל-עבר הצורך לבטל את צו איסור הפירסום, לרבות עיקרון פומביות הדיון.

קשה להשתחרר מהתרשמות כי רצונם של יאנוס ומרג'יה להביא לפירסום שמותיהן של המתלוננות טובל ברגש עמוק של נקם. לנקום במתלוננות על הסבל

ועוגמת הנפש שגרמו להם. רצון זה לנקמה, אל-לנו להביאו במניין השיקולים הלגיטימיים שלעניין, וחלילה לנו מתיתנו לו מישקל כלשהו בהחלטתנו. מישקלו הוא קל-מכל-קל. למדנו ושנינו (בבא בתרא, צח, ע"ב):

כדכתיב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאזנים, ולא מצאתי קל מסובין, וקל מסובין - חתן הדר בבית חמיו, וקל מחתן - אורח מכניס אורח, וקל מאורח - משיב דבר בטרם ישמע, שנאמר: מְשִׁיב דָבָר פְּטָרָם יִשְׁמַע אֲנִלֶּת היא-לו וְקָלָהּ [משלי יח, יג].

והרצון לנקם קל מכל אלה. אכן, כי נביא במניין את יצר הנקם, וביודענו כי שיקול זה שיקול זר הוא, נוסף ונדע כי בענייננו ימצא לנו שזה לא נהנה וזה חסר, בבחינת: גם לי גם לך לא יהיה - גזורו. וכאיפיונו של ע' פרוש במאמרו "נקמה, צדק ותפקידו של בית-המשפט במחזה נוטות החסד של אייסכילוס" מחקרי משפט יח (תשס"ב-2002) 147, 165-166, המניע לדרישת פירסום של השמות: "כרוך ברצונו של אדם לפגוע במי שפגע בו, לגרום נזק למי שגרם לו נזק. [...] במעשה הנקם הנוקם מנסה [...] לשקם את כבודו הפגוע, ולכן הסיפוק שהנוקם שואב או מצפה לשאוב מהנקמה אינו נובע מעצם הנזק שנגרם לאדם שבו הוא נוקם, אלא מהתחושה שהוא עצמו גרם לו נזק זה. [...] כאשר אנו מדברים במעשה נקם, אנו מניחים בדרך-כלל שהנוקם מרגיש רגשות מסוימים של כעס, טינה או שנאה כלפי מי שנתפס בעיניו כאחראי לפגיעה הקשה, המשפילה, בו". ואולם דחף זה, אנושי וטבעי ככל שהוא, ספק אם ראוי הוא שישמש עבורנו מנחה במסע הפרשנות שאנו מתייגעים בו. ראו והשוו: ע"פ 4920/01 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נו(1) 597, 602; ועוד: "בית משפט י שקול ארוכות בטרם ירשה גם הוא לפורקן הנקם להיות הסטנדרט המנחה אותו": ע"א 77/88 צימרמן נ' שרת הבריאות, פ"ד מג(4) 63, 69.

דבר אחרון, והוא ראשון במעלה ובמישקל: שיקולי המאקרו הם כה כבדים בעיניי, עד שבכוחם, לדעתי, להכריע את הכף נגד ביטול צו איסור הפירסום. אכן, בנסיבות העניין ובתיתנו דעתנו לשיקולים הכלליים - בהם שיקולי המיקרו והמאקרו - לא נמצא לי כל ערך חברתי מכריע לפירסום שמותיהן של המתלוננות, ודעתי היא כי שומה עלינו להשאיר על כנו את צו איסור פירסום השמות וכל פרט אחר העשוי להביא לזיהויין של המתלוננות.

39. בשולי השאלה העיקרית נתעוררו בענייננו כמה וכמה שאלות בנושאים שבסדרי-דין, ולאחת מאלו נידרש עתה.

הסמכות לצוות צו איסור פירסום

40. יאנוס ומרג'יה טוענים, כל אחד מהם לעצמו, כי בית-משפט השלום לא היה מוסמך, מעיקרו של דין, לצוות צווים המחסים על שמותיהן של המתלוננות; ומשידענו כך, אך דין הוא שבית-המשפט יורה עתה - בוודאי לאחר הזיכוי - על ביטולם של הצווים. הנחת היסוד היא, זה הילוך הטענה, כי אין מתספרים מעקרון פומביות הדיון אלא על יסוד הוראה מפורשת בחוק או בהחלטת בית-משפט מכוח עילה שבחוק. והנה, בענייננו לא נתקיימה אף עילה מאותן עילות המקימות איסור פירסום. כיצד כך? ראשית לכל, בתי-המשפט לא הורו, כסמכותם בסעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט - לא בענייננו של יאנוס אף לא בענייננו של מרג'יה - על סגירתן של דלתות בית-המשפט, וממילא לא נתקיים איסור הפירסום כקביעתו של סעיף 70(א). כן לא נתקיימה בענייננו עילה מאותן עילות המנויות בסעיף 70(ג) עד (ה) שלחוק בתי המשפט (להוראות-חוק אלו כולן ראו לעיל, בפסקאות 19 ואילך). מסקנה: בית-המשפט לא קנה סמכות לאסור על פירסום שמותיהן של המתלוננות, ודין הוא אפוא שצווים אשר צוו בלא סמכות - יבוטלו.

טענה זו דינה דחייה.

41. ראשית לכל, אינני מסכים לטענה כי בית-משפט השלום לא קנה סמכות - לעת תחילת משפטיהם של יאנוס ושל מרג'יה - לצוות צו איסור פירסום כסמכותו על-פי חוק. אפרש ואסביר.

42. כפי שראינו (בפסקאות 19 ו-20 לעיל), מפרטת הוראת סעיף 68(ב) שלחוק בתי המשפט עילות אלו ואחרות המקנות סמכות לבית-המשפט להורות על סגירת הדלתות במשפטיהם של יאנוס ושל מרג'יה: "לשם הגנה על המוסר"; "לשם הגנה על ענייננו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998"; ובמקרים בהם "הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חפשית או מלהעיד בכלל". עילות אלו - בוודאי שתי האחרונות - נתקיימו בענייננו לכל הדעות, ולו היה בית-המשפט מצווה צו פורמאלי כסמכותו בסעיף 68(ב) על סגירת

הדלתות, כי-אז מכוח הוראת סעיף 70(א) שלחוק בתי-המשפט, היה מוטל מכוח החוק איסור על פירסום ההליכים. אלא שבית-משפט השלום לא ציווה מפורשות על סגירת הדלתות, והשאלה הנשאלת היא מה משמעות נודעת להליכים שהיו. במקום זה נשתנה עניינו של יאנוס מעניינו של מרג'יה, ושומה עלינו לדון בענייניהם בנפרד.

43. בפרשת יאנוס סירב בית-המשפט לסגור את הדלתות, בקובעו כי המעשים המיוחסים ליאנוס "הם בעלי אופי כזה שהמתלוננות תוכלנה להעיד עליהם מבלי שתגרם פגיעה בצינעתן ומבלי שהמוסר הציבורי ינזק". כך סבר בית-המשפט משום ש"המתלוננות סרבו להצעותיו של המשיב וממילא עדותן לא תתפרש כאילו הסכימו למעשים הללו". לפיכך קבע בית-המשפט, כי "הן לא תדרשנה להעיד על דברים שהן עשו או יזמו אלא רק על מעשיו ודבריו של המשיב". בד-בבד עם החלטה זו, ובהסכמת בעלי-הדין, הוסיף בית-המשפט וקבע כי לפי החוק איסור פירסום שמותיהן של המתלוננות. בהחלטתו הסתמך בית-המשפט על הוראת סעיף 70(ג) לחוק בתי המשפט הקובע איסור פירסום שמו של מתלונן קטין על עבירה לפי סעיפים 345 עד 358 לחוק העונשין, וזאת גם אם לא ציווה על סגירת דלתות בית-המשפט.

דעתי היא כי שגגה יצאה מלפני בית-משפט השלום. סעיף 70(ג) לחוק בתי המשפט אינו חל על ענייננו, שכן אוסר הוא על פירסום "שם קטין שלא מלאו לו שמונה עשרה שנים והוא נאשם או עד במשפט פלילי, או מתלונן או ניזוק במשפט בשל עבירה לפי סעיפים 345 עד 358". לפיכך, סעיף 70(ג) אינו יכול להוות מקור סמכות בענייננו לציוויו של צו איסור פירסום. כן אין ניתן לגזור סמכות לציוויו צו איסור פירסום מכוח הוראת הסעיפים 70(ד) עד (ה1). מקור סמכות יחיד לענייננו לאיסור פירסום שמותיהן של המתלוננות יכול שיימצא בהוראת סעיף 70(א) לחוק בתי-המשפט, בה נקבע, כאמור, כי "לא יפרסם אדם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט".

השאלה הנשאלת היא אפוא, אם לאחר שסירב לסגור את דלתות בית-המשפט רשאי היה בית-המשפט לצוות צו זה שציווה. דעתי היא שבית-המשפט מוסמך היה לצוות כאשר ציווה, ומטעמים שאפרש בסמוך.

44. ראשית לכול, החלטתו של בית-המשפט על איסור פירסום רואה אני כהחלטה על סגירת דלתות באורח חלקי. ההחלטה על סגירת הדלתות מתסרת מעקרון הפומביות, וכפי שראינו שני נדבכים בה: אחר, כי אדם מן הציבור אינו רשאי להימצא באולם בית-המשפט בעת הדיון, ושניים - וכנדרש מהוראת סעיף 70(א) שלחוק בתי המשפט - כי

ייאסר על פירסום תוכנם של ההליכים. בענייננו היתה סגירת דלתות חלקית, קרא, הותרה נוכחותו של הציבור בהליכים אך נאסר על פירסום ההליכים. החלטה זו עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט, שלפיה ניתן בהחלטת בית-המשפט לפרסם דבר על דיון שהתנהל בדלתיים סגורות.

הסמכות לסגור דלתות באורח חלקי אף נגזרת מן הסמכות לסגור דלתות באורח מלא, שבכלל מאתיים מנה והשלם כולל את החלק. ראו והשוו: בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1, 130; רע"פ 1127/93 מדינת ישראל נ' קליין, פ"ד מח(3) 510, 485.

כללם של דברים: צו איסור הפירסום שציווה בית-המשפט בפרשת יאנוס ניתן כדין ובסמכות.

45. ואשר לפרשת מרג'יה: בפרשה זו לא נתבקשה כלל סגירת הדלתות וממילא לא צוּנה צו סגירה, ולו משום שלא היו אנשים באולם. קרוב להניח כי לו היו אנשים נוכחים באולם הייתה המדינה מבקשת על סגירת הדלתות. אשר לצו שציווה בית-המשפט לאסור על פירסום זהותן של המתלוננות: כדברינו לעיל בפרשת יאנוס, רואים אנו צו זה כמבליע מכללא החלטה על סגירת הדלתות באורח חלקי על-פי הוראת סעיף 68(ב)(5), וממילא נאסר הפירסום כהוראת סעיף 70(א).

46. כללם של דברים: דעתי היא, כי בתי-משפט השלום בהליכי יאנוס ומרג'יה היו מוסמכים לצוות צו על איסור פירסום שמותיהן של המתלוננות. סמכות זו קמה להם לבתי-המשפט מכוח הוראת הסעיפים 68(ב) ו-70(א) לחוק בתי המשפט, בשים לב לעקרון הפרשנות שהשלם כולל את החלק ובזוכרנו כי עקרון פומביות הדיון המשפטי עיקרון דו-ראשי הוא: ראש אחד לאולם בית-המשפט וראש אחר לפירסום הליכי בית-משפט ברבים.

סוף דבר

47. על יסוד כל האמור לעיל אציע לחבריי כי נקיים את צווי האיסור על פירסום שמותיהן של המתלוננות בשתי הפרשות שלפנינו, ופירוש הדברים הוא זה: נבטל את הערעור ברע"פ 5877/99 (ערעורו של יאנוס); נעניק למבקשות ברע"פ 5962/02 (המתלוננות בפרשת מרג'יה) ולמבקשת ברע"פ 6288/02 (המדינה בפרשת מרג'יה) רשות ערעור, נקבל את הערעור, נבטל את פסק הדין של בית-המשפט המחוזי, ונקיים

את צו איסור הפירסום; נקבל את הערעורים בע"פ 6309/03, 6333/03 ו-6334/03 (המתלוננות והמדינה בפרשת יאנוס), נבטל את פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי ונקיים את הצו האוסר על פירסום שמותיהן של המתלוננות.

ש ו פ ט

השופט א' ריבלין

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' א' לוי

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק-דינו של השופט מ' חשין.

היום, י"ג בתשרי תשס"ה (28.09.2004)

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט